https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Mohira Ma’rufjonova Jahongir qizi

O’zbekiston davlat jahon tillari universiteti

25/22 guruh talabasi

Telefon raqam(+998880872807)

“MISR DAVLATIDAGI AL-AZHAR MAKTABINING 15–17 YOSHDAGI O‘QUVCHILARNING YUTUQLARI”

Annotatsiya (Abstract)

Ushbu tadqiqotda Misrning Al-Azhar ta’lim tizimi doirasidagi 15–17 yoshdagi o‘quvchilarning yutuqlari va ular erishgan natijalar tahlil qilinadi. Al-Azhar maktablari milliy ta’lim tizimi bilan parallel ravishda ishlaydi va odatda uch bosqich: boshlang‘ich (6 yil), preparatoriya (3 yil), va sekundar (3 yil) bosqichlardan iborat.

Tadqiqotda CAPMASning 2023/2024-yillardagi ma’lumotlaridan foydalanildi: 2023/2024 akademik yilda Al-Azhar maktablarida taxminan **440 ming (440 000)** sekundar (yani 15–17 yosh guruhiga yaqin) o‘quvchi borligi aniqlangan.

Shuningdek, Al-Azhar instituting yillik imtihonlarida yuqori muvaffaqiyat darajasi kuzatilgan: 2020-yilda Underskotari Sayyoh Abbas barcha bosqichlarda umumiy 99,01 % muvaffaqiyat darajasini e’lon qilgan; sekundar bosqichida esa 98,02% muvaffaqiyat ko‘rsatkichi qayd etilgan

Ushbu ma’lumotlar tahlili asosida xulosa qilinadiki, 15–17 yoshdagi Al-Azhar maktabi o‘quvchilari nafaqat din va Qur’on bilimida, balki akademik fanlardagi sinovlarda ham juda yuqori natijalarga erishmoqda. Bu esa Al-Azhar tizimining ma’naviy-ma’rifiy ta’lim bilan zamonaviy ta’limni muvaffaqiyatli uyg‘unlashtirish strategiyasini tasdiqlaydi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Kalit so‘zlar: Al-Azhar ta’lim tizimi, Misr diniy maktablari, 15–17 yoshdagi o‘quvchilar, Al-Azhar secondary education, Excellence Incentive, akademik muvaffaqiyat darajasi, o’quvchilar yutuqlari, CAPMAS (Egypt Statistics), diniy ta’lim va modernizatsiya, Grand Imom Ahmad al-Tayyib.

Kirish

Al-Azhar — Misrda eng qadimiy va nufuzli diniy va ta’lim muassasalaridan biri. Al-Azharning maktab tarmog‘i (“Azhar Institutes / Institutes Sector”) Misrda davlat diniy tizimi bilan parallel tarzda ishlaydi, u yerdagi institutlar o‘quvchilarga Qur’on, islomiy fanlar bilan birga umumta’lim fanlarini ham o‘rgatadi. Ushbu tadqiqotdagi e’tibor 15–17 yoshdagi o‘quvchilarga qaratiladi — ularning yillik imtihonlaridagi muvaffaqiyati, Qur’on yodlash musobaqalaridagi natijalari, va umumiy ta’limdagi o‘sish tendensiyalari baholanadi.

Tadqiqotning ahamiyati shundan iboratki, Al-Azhar ta’lim tizimi nafaqat diniy maqsadlarda, balki modernizatsiya va bilim sohasi rivojida ham muhim rol o‘ynaydi. 15–17 yosh guruhidagi o‘quvchilar — bu Al-Azhar ta’limining ikkinchi bosqichi: maktabning sekundar (secondary) bosqichi. Ular nafaqat maktabni tugatgach, Al-Azhar universitetiga kirish ehtimoli bor, balki jamiyatda diniy va ijtimoiy yetakchilar sifatida shakllanishi ham mumkin. Ushbu yosh guruhida erishilgan yutuqlar Al-Azhar ta’lim siyosatining samaradorligini va uning kelajakka qaratilgan maqsadlarini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot savollari quyidagicha:

1. 15–17 yoshdagi Al-Azhar o‘quvchilarining sinov natijalari qanday o‘zgarib bormoqda?
2. Qur’on yodlash va recitasiya (qiroat) bo‘yicha Al-Azhar maktablarida qanday rag‘batlantirish mexanizmlari mavjud va ular qanday ta’sir qilmoqda?

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

3. Al-Azhar ta’limi va uning akademik + diniy yo‘nalishda yutuqlari Misr ta’lim siyosatidagi roli va ahamiyatini qanday aks ettiradi?

Tahlil va Natijalar

1. O‘quvchilar soni va demografik ko‘rsatkichlar

CAPMASning “Annual Bulletin of pre-university education” ma’lumotiga ko‘ra, 2023/2024 akademik yilda Al-Azhar institularida **440 ming**ga yaqin sekundar bosqich (ya’ni 15–17 yoshga yaqin) o‘quvchilar bo‘lgan. Bu raqam joriy yoshlik sinov guruhlarining katta qismini tashkil qiladi va Al-Azharning pre-university (pre-university) ta’lim tarmog‘ining keng qamrovini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, xodimlar soni ham e’tiborga sazovor: 2023/2024-yilda Al-Azhar ta’lim tizimida tahminan **29.7 ming** o‘qituvchi ishlagan Bu ko‘rsatkich o‘quvchilarning ta’lim sifatini saqlab qolish va kengaytirishga bo‘lgan investitsiyani aks ettiradi.

2. Sinov natijalari va muvaffaqiyat darajasi

2020-yilda Al-Azhar Underskotari Sayyoh Abbas o‘z konferensiyasida bildirib o‘tganicha, barcha bosqich imtihonlaridagi umumiy muvaffaqiyat darajasi **99,01%** ni tashkil qilgan. Tahlil qilingan ma’lumotlar bo‘yicha uning ichida:

- Boshlang‘ich bosqich (primary) — **99,5%** muvaffaqiyat. Preparatory bosqich — **98,7%** muvaffaqiyat.
- Sekundar (secondary) bosqich — **98,02%** muvaffaqiyat. Bu natija ko‘p jihatdan Al-Azhar maktablarining o‘quvchilari akademik jihatdan juda yuqori tayyorgarlikda ekanini ko‘rsatadi, ayniqsa 15–17 yoshdagi o‘quvchilar uchun.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Shuningdek, Al-Azhar strategik rejasida (2022–…) ta’kidlanishicha, maktab infratuzilmasini yaxshilash, o‘quv sayohatlarini ko‘paytirish, zamonaviy o‘quv jihozlarini kiritish va o‘quv hayotining sifatini oshirishga katta e’tibor berilmoqda.

3. Ijtimoiy va siyosiy ahamiyati

Al-Azhar ta’limi Misr jamiyatida diniy va ma’rifiy ahamiyatga ega. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Al-Azhar maktabi ta’limi olgan “Azharites” yoshlar diniy jihatdan chuqurroq bilimga ega bo‘lishi va, ba’zi ilmiy ishlarga ko‘ra, davlat siyosatida islomiy yo‘nalishga ijobiy munosabat ko‘rsatishi mumkin.

Shuningdek, Grand Imom Ahmad al-Tayyib har yili Al-Azhar sekundar maktabi eng yuqori ball olgan o‘quvchilarini shaxsan tabriklaydi. Bu harakat o‘quvchilarni maqtov va motivatsiya bilan rag‘batlantirish, shuningdek Al-Azhar ta’limining nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

4. Joriy imtihon guruhi hajmi va kirish-chiqish

2025-yil may oyida Al-Azhar sekundar maktab imtihonlari boshlanib, **173 808** o‘quvchi qatnashadi. Bu ko‘rsatkich Al-Azhar sekundar bosqichida o‘quvchilarning katta guruhini va ularning imtihon tizimida faol ishtirokini aks ettiradi.

Imtihon komissiyalari soni ham katta: 2025-yilgi imtihonda **577 muxbir (kommissiya)** tashkil etilgani xabar qilingan.

Al-Azhar tizimi imtihon masalalarini modernizatsiyalashga intilmoqda: masalan, An’analarga asoslangan yoki faqat yodlashga mo‘ljallangan savollar o‘rniga “tushunish, tahlil qilish va ingliz tilidagi savollar kiritish” orqali baholashni kengaytirish rejalashtirilgan.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Muhokama

Tahlil natijalaridan ko‘rinib turibdiki, 15–17 yosh guruhidagi Al-Azhar maktab o‘quvchilari bir nechta muhim yo‘nalishda yutuqlarga erishmoqda. Quyida ularning asosiy tahlili:

1. **Akademik muvaffaqiyat**: 98% atrofidagi imtihon muvaffaqiyati (2020-yilda 98,02% sekundar bosqich) Al-Azhar maktablarining ilmiy jihatdan kuchli dasturiga ega ekanini ko‘rsatadi
2. **Motivatsiya va ijtimoiy tan olinish**: Grand Imomning g‘oliblarni taqdirlashi (masalan, 2023-yilda birinchi o‘rin egasiga 200 000 EGP sovrin) — bu o‘quvchilarni ruhlantiradi va madaniy jihatdan qadriyatli tizimni mustahkamlaydi.
3. **Tizim kengligi va barqarorligi**: 440 mingga yaqin sekundar bosqich o‘quvchilari va 577 imtihon komissiyasi — Al-Azhar ta’limining katta infratuzilmasi va keng qamrovli ta’lim siyosatining natijasi.
4. **Siyosiy-diniy ahamiyati**: Ilmiy tadqiqotlarga ko‘ra, Al-Azhar ta’limi olgan yoshlar ijtimoiy-siyosiy jihatdan islomiy qarashlarni saqlab qolishi ehtimoli borligi ta’kidlangan.
5. Shuningdek, Al-Azhar strategik rejasida ta’lim sifatini oshirish, infratuzilmani yangilash va o‘quvchilarning ruhiy va ilmiy salohiyatini rivojlantirish bo‘yicha aniq maqsadlar belgilangan.
6. Bu natijalar Al-Azhar ta’lim tizimining ikki yo‘nalish — diniy va dunyoviy (akademik) — ni muvozanatda saqlab, 15–17 yoshdagi o‘quvchilarni nafaqat ma’naviy jihatdan, balki intellektual jihatdan ham rivojlantirishga qodir ekanini ko‘rsatadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Xulosa va Tavsiyalar

Xulosa

- 15–17 yoshdagi Al-Azhar maktabi o‘quvchilari akademik va diniy jihatdan yuqori natijalarga erishmoqda. 2020-yilgi imtihon natijalari bo‘yicha sekundar bosqichdagi muvaffaqiyat darajasi **98,02%** ga teng.
- Qur’on yodlash va recitasiya musobaqalarida grand imom tomonidan rag‘batlantirish tizimi mavjud bo‘lib, o‘quvchilar raqobat orqali o‘z ma’naviy salohiyatini oshirish imkoniga ega.
- “Quranic Excellence Incentive” mexanizmi o‘quvchilarga qo‘shimcha ball va yaxshiroq imtihon natijalari uchun turtki beradi.
- Al-Azhar imtihon sistemi keng miqyosda: 2025-yilda 173 808 o‘quvchi imtihonda qatnashgan va 577 imtihon komissiyasi tashkil etilgan.
- Al-Azhar ta’limi jamiyatda diniy va ma’rifiy ahamiyatga ega bo‘lib, yoshlar orasida islomiy bilim, ma’naviy yetakchilik va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Tavsiyalar

1. **Statistik monitoringni kuchaytirish**
   Al-Azhar institulari va davlat statistika agentliklari (masalan, CAPMAS) 15–17 yoshdagi o‘quvchilar uchun yutuqlar bo‘yicha muntazam va chuqur tahlillar olib borishi kerak. Bu o‘quvchilarning yo‘nalishi va ehtiyojlarini aniqlashda foydali bo‘ladi.
2. **Rag‘batlantirish mexanizmlarini kengaytirish**
   Qur’on musobaqalarida g‘oliblarni rag‘batlantirishni davom ettirish va kengaytirish lozim. Masalan, “Quranic Excellence Incentive” ballari bilan bir qatorda, ilmiy grantlar, stipendiyalar yoki malaka oshirish imkoniyatlari ham taklif qilinishi mumkin.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

3. **Talim sifatini va infratuzilmani takomillashtirish**

   Al-Azhar strategik rejasi doirasida maktablarda zamonaviy o‘quv uskunalari, laboratoriyalar, kutubxonalar va raqamli o‘quv materiallarini joriy etishni davom ettirish kerak. Bu o‘quvchilarning ilmiy tajribasi va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi.

4. **Ijtimoiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash**

   15–17 yoshdagi o‘quvchilar o‘sish bosqichida bo‘lgani sababli, ularning ma’naviy va psixologik ehtiyojlarini qondirish uchun mentorlik dasturlari, ruhiy maslahat va qo‘llab-quvvatlash tizimlari tashkil etilishi lozim.

5. **Tadqiqot va hamkorlik**

   Al-Azhar va boshqa akademik institutlar o‘rtasida yoshlar ta’limi, diniy tarbiya va ma’naviyat bo‘yicha ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish kerak. Bu Al-Azhar maktabi o‘quvchilarning yutuqlarini xalqaro miqyosda baholash va yaxshilashga yordam beradi.

Foydalanilgan manbalar va adabiyotlar.

1. **Al-Azhar Al-Sharif Official Report (2018–2023).**
   Cairo: Al-Azhar Supreme Council Publications.
2. **Al-Azhar Education Development Strategy 2015–2025.**
   Cairo: Al-Azhar Administrative Office, 2015.
3. **Egypt Ministry of Education and Technical Education (MOETE) Annual Statistical Book 2016–2023.**
   Cairo: MOETE.
4. **CAPMAS – Central Agency for Public Mobilization and Statistics (Egypt).**
   Education Indicators Reports 2017–2023.
5. **Grand Imam Dr. Ahmad al-Tayyib Speeches on Education Reforms (2016–2023).**
   Cairo: Al-Azhar Media Center.